

LADÁNYI MIHÁLY

## Fölöttem süt a hold

Letörölöm-e arcodról az esőket csókjaimmal? —  
oly mindegy ez ma már nekem.  
Ahogy az ősz a fagy beálltán a virágról,  
lemondok rólad, szerelem.  
Akár valami puskát, térdére vesz a tél,  
más veszélyeknek adom életem.  
Fölöttem süt a hold, de nekem az a hold  
nem az ígért földje fenn.  
Naponta készülök sorsomra, s mint a szél  
a letaposott fű szagát terelgetem.

KÉPES GEZA

## Egyetlen...

Egyetlen jó az életemben  
te voltál, te vagy, te leszel.  
Kapocs, mely az élettel összekötne,  
van ezer meg ezer,  
de mindegyiket, bármely pillanatban  
szétszakítom mint pókhálósövetet.  
Hogy voltam, hogy vagyok, hogy leszek:  
köszönöm neked.

VIHAR BÉLA

## Dicséret

A te dicséretedre születik e vers.  
Csontod lilomhegedűjéből  
a vér édes éneke száll hozzám,  
csobogó muzsikával, a szervezet hajszálhúrjain.  
Hallom sejtjeid dalát, az erek dobbanó énekét,  
a ráfelelő ritmust, a mosoly és mozdulat  
szent törvényeit.

Tőled jöttem, asszonyi test,  
és hozzád térek vissza;  
szerelmed ősméleg tűzhelyéhez,  
házamhoz. —  
Emelj fel tenyered fészkebe.  
Adj meg önmagaddal engem...  
Az őszelidség szöke kenyéréből  
ajándékozz meg.

CSANÁDY JÁNOS

## Ma is

A hajnal itt élér, átdereng  
az üvegfalra sikló függönyön,  
a félhomályon átköszönve éget:  
Evoé! kéklő csontok, rigófütytyők,  
indulj, mindig új-indítású élet!  
A sziv túlfeléről felkel a nap,  
a jó nap, új, égni-kész szorgalommal,  
héliumlángja egek függönyén  
szelidre szűrve fénylő verssorok  
módjára hull a kifésült mezőkre.  
Jó reggelt, ifjúság! Jó reggelt, istenek!  
Ma is kell még az egek békesége,  
ma is kell még a szerszám és a toll,  
ma is kell még a szellem és a nagyság,  
a jó harc, amely élet és halál  
senkiföldjének újra nekivág,  
s a kin, amely világot vált valóra,  
ma is megváltjuk véle egy napunk,  
mert sosem lesz megváltva a világ!

## Lenin portréja

A szobrász csak kemény kezembe két fénykép, az egyik 1919. május 25-én, a másik 1920. augusztus 6-án készült. Valami végtelen egyszerűséget, közvetlenséget éreztem a képeken. Emberközelségbe hozták Lenint. Nem kellett már glorifikálva beleérezni, hozzáadni semmit. Míg tanulmányoztam a vo-

Irtá: Tápai Antal  
szobrászművész

násait, olyan közel került hozzám, mintha ott ült volna a műteremben. Ezzel formálódott véglegessé bennem Lenin képe. Ez volt a gyűjtőanyag, ami megmozgatta bennem a szobrászt. Szinte kényszerűen éreztem, hogy lemezt szerezsek és hozzáfogjak a kikovácsoláshoz. Minden hatáskeltő, lármás megoldást alárendeltem a szobor egyszerűségének. Lehet, hogy a közvetlenség nem plasztikai lehetőség, de úgy éreztem, hogy ez a közvetlenség plasztikai mondánivalón túli esztétikum, amit ki kell fejteni. A nehéz technikai megoldások is izgattak. A legmagasabb fokú technikai teljesítménnyel adni a legközvetlenebb formákat. Technikát, formát együfft alkotni, hogy a technika minden eleme formálakítás közben szülessen. Ne tolakodó stílussem, ne külön mondanivaló legyen a technika, hanem a formát szolgálja.

Az első — inkább képzet, mint kép — a húszas években alakult ki Leninnél. Átélttem már a világháborút, a gazdasági válságokat, részt vettem felvonulásokon, sztrájkokban, tüntetéseken, parázs vitákban. Tudtam, hogy a történelmi események mozgatója, motorja Lenin. De csak anyagtalan, elvont, távoli, csak a hatásában élő erőként éreztem. Pedig ha fiatal vasas voltam is, már tele voltam szárnyaló szobrászálomokkal.

A harmincas években már beszéltem olyannal, aki személyesen látta Lenint. Leírta előttem termetét, ruháját, tar koponyáját, súlyos szemöldökét. Materializálódott bennem a kép, monumentális, súlyos tömbként éreztem Lenint. De ez sem adott indítékot. Pedig már képzett fiatal szobrász voltam, tele ambícióval.

A negyvenes évek végén a magasra csapó versek pátozsa, költői hasonlatok, szimbólumok, allegóriák hatására szinte kozmikus lénynek éreztem, aminek a kifejezésére a szobrászat nyelve csak ügyetlen dadogás. Pedig már javakorbéli szobrász voltam, képesnek éreztem magam a legnagyobb feladatokra.

Az ötvenes évek közepén — talán a lélektani energia-gazdálkodás törvénye érvényesült, hogy a már fokozhatatlan fortisszimó, a szavak és képek non pluszult-rája után — hirtelen és váratlanul jelent meg az ember, emberi tartalmakkal: szerénységgel, közvetlenséggel. Amire sem a végtelen erő képze, sem a monumentális nagyság megérzése. sem a magasra csapó versek pátozsa, sem egy sorsot, életet, világot formáló kozmikus lény képze nem ösztönzött, azt megtette egy keresetlenül elkapott mozdulat fényképe.

Tavaly júliusban került a

belemelegedtem a munkába, hogy magamról feledkezve, szinte az anyagban éltem. Éreztem, hol merre kívánok, hol ad engedelmesen pozitív formát, hol kívánok negatívba. Nagyon jól megértettük egymást. Faszerszámmal odacsalogattam az anyagot az orrcimpához.

A plasztikai viszonyok az orrszárnnyak alatt a legbonyolultabbak. Mivel az egymilliméteres anyagot nem nyújthatom, az orcadombok-

ról húztam oda és ebből képeztem ki az orrsövényt és a bajusz fölsejtét. Ahogy az orrszárnnyakat húztam össze, úgy húzódtott, hajlott össze az arc két legnagyobb síkja és alakítódott ki az arc mélysége. A bajusz alatt ismét lágyítanom kellett. Természetesen az egész fejet, hogy az anyagban a feszültségkülönbségek mindenütt kiegyenlítődjének. Lágyítás után könnyen bemélyedtek a szájszegletek. Az energikus száj megformázása után elértem az állat borító szakállig. Nagyalapáccsal behúztam a lemezt az áll alá és kifelé dolgozva kiképeztem a szakáll hegyét. Itt jelentkezett egy csomó fölőanyag, amit az állcsúcs és a fülek mögé faszerszámmal sikerült hátratulnom. Ez kialakította az arc tömegességét, kialakultak a fejbiccentő izmok és művelt közben szinte önmaguktól ugrottak ki a fülkagylók. A fül befejezése után az arc fölé ki kellett húznom a micisapka simlijét. Ez volt az erőpróba. Féltem, hogy az előre elképzelt fogásaim nem válnak be; izgatott is a feladatot nehézsége.

Reggel pihenten, frissen igazítottam még az arcvonásokon és hozzáfogtam a simli kihúzásához. Vastag dróttal a fül fölött és az áll alatt összekötöttem a lemezt, nehogy húzás közben megváltozzon az arc formarendszere. Az így rögzített arc fölé szinte leheletakasztó gondolat, milliméterenként húztam ki a simlit. Húzás közben többször lágyítottam, de végül is kijött törés, szakítás nélkül. Ezután már csak a sapka gyűrődéseit kellett elkészíteni, drótokat leszedni, pár helyen még igazítani az arcon és mint akló nehéz, de szép álomból ébred, letettem a kalapácsot. A szobrot nézegetve úgy éreztem, hogy a nemes fémbe a formák mögött Lenin egyéniségének lényeges vonása, végtelen közvetlensége objektívváldott.

Ez volt legnagyobb munkaélményem. A szoborban nemcsak a közvetlenséget, de a saját számomra az anyagalakítás kánonját is megteremttem.

Pedig már öreg szobrász vagyok (lehet, hogy azért jutok axiomákig). A szoborra fordított idő 50 óra és 50 év. Értéke tízezer forint. Kiallították a Nemzeti Galériában 1967 augusztus végén.

## Új könyvek

## Hol van

## Vietnam?

Hol van Vietnam? Amerikai költők jelenek.

Ez a címe a gyűjteménynek, amely 89 amerikai és egy vietnami költő versét foglalja magában. Ismert „nagy öregek” és pályakezdő fiatalok költeményeit, köztük két amerikai gyerek: egy tizenéves éves kislány és egy hatéves kisfiú versét.

A kérdés: Hol van Vietnam? — nem a földrajzi térképre vonatkozik. A lelkiismeret térképén keresik az amerikai költők Vietnámot. A válasz úgy tűnik az olvasónak, mint a mai amerikai lelkiállapot tükörképe. A kötet összeállítója, Walter Lowenfels, maga is ismert amerikai költő, valamennyi szerzőjét csupán egy verssel mutatja be, hogy ne az egyént hangsúlyozza, hanem az amerikai költők e csoportjának együttes hangját, akik változatokat énekelnek egy témára. „...Egyetlen történet, a katasztrófa és az ellenállás szimfóniája...” Így határozza meg a világszeret méltatott antológia sajátos műfaját a válogató.

A Hol van Vietnam? költői olyan művészek, akik arra a komoly elhatározásra jutottak, hogy műveikben ellenzik azt a háborút, amelynek támogatására az amerikai kormány mindenkit felszólít. Elhatározásukat azok az aggodalmak és érzések váltották ki, amelyeket az egész haladó emberiség érez az amerikaiak vietnami háborúja miatt. Ez éppen vonatkozik a legfiatalabbakra, mint érettebb társakra. Az ellenállást otthon tanúsítják, saját államuk agressziójával szemben, a béke és az igazság elkötelezettjeiként.

Bár az Egyesült Államokban az utóbbi évtizedekben gyakran gyanús dolognak tartották a társadalmi elkötelezettséget, a kötet arról is tanúskodik, hogy a mai amerikai líra sok kiválósága vállalja ezt. Ebből a szempontból az antológia olyan társadalmi változást örökít meg az USA történetében, amelynek nyoma marad az irodalomanyagalakítás kánonját is megteremttem.

A kötetben szereplő 90 vers kilencven magyar költő és műfordító tolmácsolásában kerül az olvasó kezébe, az Európa Könyvkiadó Modern Könyvtár sorozatában.

K. I.

Simai Mihály

## Vázlat

Görnyedt bokrok között  
izgul egy szellő. Sőhaj, nyőszörög  
a fű; kizöldült kezét tördéli.  
Némán fől-alá rohannak a fák.

A bogár holtan tetteti magát.  
A ház kuporgó kapualjba lép,  
s azt hiszi, elbújt. Vízre száll  
rejtőzködni az ég.

Aztán az ember is jön izgatottan.  
Tíz körmével megásná bunkerét;  
s mindenütt akná! Meredt szemmel nézik  
begörbült ujjú szép kezét.